

HYVINVOIVA KOIRA

SEYn opas koiranhoitoon

SEY
SUOMEN ELÄINSUOJELU

ESIPUHE

Suunnitteletko koiran hankkimista? Onko sinulla jo koira tai koiria? Kiinnostavatko koirat sinua muuten vain ja haluat tietää niistä lisää? Jos vastasit kyllä, *Hyvinvoiva koira – SEYn opas koiranhoitoon* on tarkoitettu sinulle.

Hyvinvoiva koira vaatii koiran käyttäytymistarpeet tuntevan omistajan. Mitä paremmin omistaja ymmärtää koiransa käyttäytymistä ja tuntemuksia, sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on saada aikaan sekä viihtyisiä arki koiralle että sujuva koiran ja omistajan yhteispeli. Siksi tämän vihkosen pääpaino on koiran käyttäytymiseen ja kokemusmaailmaan vaikuttavissa seikoissa. Lisäksi käydään lyhyesti läpi muun muassa koiran ruokintaa, terveydenhoitoa sekä turkin ja kynsien hoitoa.

Koiriin liittyy monia vanhentuneita uskomuksia, joista osa elää edelleen nettipalstoilla ja hyvää tarkoittavien tuttavien puheissa. Koira ei esimerkiksi tarvitse alistamista totellakseen. Paljon parempia koulutustuloksia saadaan palkitsemiseen ja koiran mielenliikkeiden hyvään tuntemukseen perustuvalla koulutuksella.

Oppaan tiedot perustuvat ajantasaiseen tutkimustietoon koirasta ja koiran hoidosta. Näin ohueen vihkoseen mahtuu luonnollisesti vain hyvin lyhyt tiivistelmä pääasioista. Lisää tietoa ruokinnasta, terveydestä, koulutuksesta, käyttäytymisongelmien ratkomisesta ja monista muista koiran elämänalueista löytyy kirjoista ja asiantuntevilta kouluttajilta. Sivulta 35 löydät hyviä lisätiedon lähteitä. Lisää tietoa löydät myös osoitteesta **Halpakoira.fi**

Sinä voit

auttaa

SEY
SUOMEN ELÄINSUOJELU

Auta eläimiä lahjoituksellasi, jotta jokainen eläin voisi elää yhtä onnellista elämää kuin sinun koirasi. Tuellasi autetaan kaltoinkohdeltuja ja apua tarvitsevia eläimiä kaikkialla Suomessa.

Lahjoita nyt: sey.fi/auta

Sisällys

SEY on Suomen suurin eläin-
suojelujärjestö ja eläinsuojelun
asiantuntija. SEYN toiminta
tähtää siihen, että eläimet voivat
hyvin yhteiskunnassamme. SEY
tuottaa maksuttomia tietopakete-
teja eläinten hyvinvoinnista ja
hoidosta. *Hyvinvoiva koira* ja *Fiksun
koiranostajan opas* ovat osa SEYN
ennaltaehkäisevää työtä koirien
hyväksi.

Teksti:

Helena Telkänranta

Kuvat:

Li Kim Goh / iStockPhoto, kansi
Marsiyanka / Wikimedia Commons, s. 4
Hanna K. Heikkilä, s. 5 ja 29
Andrea Arden / Wikimedia Commons, s. 6
Tony Alter / Wikimedia Commons, s. 7
Suvi Korpi, s. 8 ja 26
Ronald Muller-Hagen / Wikimedia Commons, s. 9
Ildar Sagdejev / Wikimedia Commons, s. 10
Suvi Elo, s. 12, 13, 20, 24, 31 ja 35
ItsWolfteh / Wikimedia Commons, s. 14
Kirsten Dieks / Wikimedia Commons, s. 15
Sonja Nurmi-Tuominen, s. 16
TSnowImages / iStock., s. 17
Schulzie / iStock., s. 18
Rita Kochmarjova / Shutterstock, s. 19
Shane Adams / Wikimedia Commons, s. 21
Maj Guy Hayes / Wikimedia Commons, s. 22
Riikka Ala-Hulkko, s. 23
unclegene / iStock., s. 25
Rytis Mikelskas / Wikimedia Commons, s. 27
Niina Koskinen, s. 28
Ron Armstrong / Wikimedia Commons, s. 30
US Air Force – Josh Plueger /
Wikimedia Commons, s. 32
Pets Adviser / Wikimedia Commons, s. 33
Christine Zenino / Wikimedia Commons, s. 34
Bigandt Photography / iStock, takakansi

Ulkoasu:

Sari Toivola

Painopaikka:

Punamusta Oy

Julkaisija:

SEY Suomen eläinsuojelu 2021

ClimateCalc: CC-000025/FI
PunaMusta Printing

MITEN KOIRA KOKEE MAAILMANSAA?

<i>Tunteet ja älykkyys</i>	4
<i>Aistit</i>	5
<i>Ele- ja ilmekieli</i>	6
<i>Ihmisen ja koiran suhde</i>	8
<i>Toiminnan tarve</i>	9

KOIRAN HANKKIMINEN

<i>Rodun valinta</i>	10
<i>Sekarotuiset koirat</i>	11
<i>Mistä koiran hankkisi?</i>	12
<i>Pentu vai aikuinen koira?</i>	13
<i>Rescue-koirat</i>	14
<i>Yksi vai useampi koira?</i>	15

ALKUAJAT UUDESSA KODISSA

<i>Turvallisuuden tunne</i>	16
<i>Sisäsiisteys</i>	18
<i>Tutustuminen muihin eläimiin</i>	19

RUOKINTA JA TERVEYDENHOITO

<i>Ruokinta</i>	20
<i>Rokotukset ja terveys</i>	22
<i>Kynnet, hampaat ja turkki</i>	23

ULKOILU, KOULUTUS JA HARRASTUKSET

<i>Ulkoilu ja mukana kulkeminen</i>	24
<i>Koulutus</i>	26
<i>Lelut, leikit ja virikkeet</i>	28
<i>Harrastukset</i>	30

KÄYTTÄYTYMISONGELMAT

<i>Haukkuminen</i>	31
<i>Pelkotilat</i>	32
<i>Tavaroiden pureskeleminen</i>	34

<i>Lisää tietoa</i>	35

TUNTEET JA ÄLYKKYYS

KOIRALLA EI ole sellaisia tunteita, joihin tarvittaisiin kykyä kuvitella jonkun toisen ajatuksia. Koira ei siis pysty esimerkiksi kostamaan, osoittamaan mieltään tai häpeämään. Kun koiran käyttäytymistä luullaan joksikin näistä, löytyy taustalta aina yksinkertaisempi selitys.

Eläinten tunteista on nykyään paljon tutkimustietoa. Koirilla, samoin kuin muilla nisäkkäillä ja linnuilla, on vastaavat perustunteet kuin ihmisillä. Perustunteita ovat muun muassa ilo, suru, pelko, suuttumus, leikkisyys ja hoivatunteet.

Nykytiedon valossa vaikuttaa siltä, että eläinten tunteet ovat voimakkaita kuten ihmisilläkin. Koiran ja ihmisen ero on ennen kaikkea älykkyydessä, ei tunteissa.

Koiran oppivaisuudesta huolimatta sen äly on hyvin rajallinen verrattuna omaamme. Se esimerkiksi oppii ymmärtämään yksittäisiä sanoja mutta ei kokonaisia lauseita. Koirien

kyky suunnitella tulevaisuutta ulottuu sekin vain muutaman hetken eteenpäin.

Jos koira on esimerkiksi pissannut lattialle omistajan poissa ollessa, kyse ei ole protestista yksin jäämisestä. Koiran vain on ollut vaikea pidätellä poissaolon ajan. Jos koira hätäntyy yksin jäämisestä, sen virtsaamistarve tihenee. Myös niissä harvoissa tapauksissa, joissa koira on ulostanut omistajan sänkyyn tämän poissa ollessa, selitys on kosta yksinkertaisempi. Koira ei ole yksin ollessaan uskaltanut poistua paikasta, jossa omistajan turvallinen tuoksu on voimakkaimmillaan.

KOIRAN HAJUAISTI on erittäin tarkka. Koira osaa esimerkiksi seurata jalanjälkiä oikeaan suuntaan sen perusteella, että jokainen jälki tuoksuu hiukan voimakkaammin eli on uudempi kuin edellinen. Koira haistaa myös pelon ja monet sairaudet, sekä ihmisissä että toisissa koirissa. Pelko ja monet sairaudet nimittäin vaikuttavat verenkierrassa kulkevien hormonien ja muiden aineiden määrään ja siten ihohuokosista vapautuvaan ominaistuoksuun.

KOIRAN NÄKÖ ei ole yhtä tarkka kuin ihmisen. Tästä johtuu, että toisinaan koira ei tunnista tuttua ihmistä matkan päästä. Koira ei myöskään erota punaista ja vihreää väriä toisistaan. Muun muassa keltainen, sininen ja violetti näkyvät niille silti suunnilleen samanlaisina kuin meille. Toisin kuin joskus luullaan, koiran oma silmien väri ei vaikuta sen näkökykyyn. Vaaleasilmäiset koirat näkevät yhtä hyvin kuin muutkin.

AISTIT

Koira kokee maailman osittain eri tavalla kuin ihminen, monestakin syystä. Yksi syy on niiden erilainen aistimaailma. Hajuaisti ja kuulo muodostavat tärkeän osan siitä, miten koira kokee ympäristönsä.

Koiran kuulo on noin neljä kertaa tarkempi kuin ihmisen. Siksi koira huomaa usein esimer-

kiksi lähestyvät askeleet ennen meitä. Samasta syystä kovaääninen musiikki tuntuu koirasta pahemmalta kuin ihmisestä.

Tuntoaisti on melko samanlainen kuin meilläkin. Siten myös kipu, paleleminen ja kuumuus ovat koiralle aitoja tuntemuksia.

HÄNNÄN HEILUTUKSELLA on eri merkityksiä eri tilanteissa. Tämän koiran tunnetilasta kertoo muun muassa korvien kääntyminen eteenpäin, sen verran kuin luppakorvilla pystyy: koira on toiveikkaan odotuksen vallassa, mikä saa hännänkin heilumaan. Koira heiluttaa häntäänsä kuitenkin myös silloin, kun sitä pelottaa ja se koettaa rauhoittaa sellaista ihmistä tai koiraa, jonka se koee uhkana. Kasvojen arka ilme paljastaa silloin todellisen tunteen.

ELE- JA ILMEKIELI

Koirilla on rikas valikoima eleitä ja ilmeitä. Ne kertovat, millaisessa tunnetilassa koira on ja mitä se seuraavaksi aikoo.

Kyky käyttää eleitä ja ilmeitä on suurimmaksi osaksi synnynnäinen. Toisten koirien eleiden ja ilmeiden ymmärtäminen sen sijaan perustuu suurimmaksi osaksi oppimiseen. Jos pentu saa olla pitkään emonsa ja sisarustensa kanssa, tai jos se saa luovutusiän jälkeen seu-

rustella ystävällisten koirien kanssa usein, se oppii koirien välisen viestinnän hyvin. Tämä auttaa sitä olemaan myöhemmässäkin elämässään ystävällisissä väleissä muiden koirien kanssa.

Toisen koiran takapuolen haisteleminen on osa ystävällistä tervehtimistä, ja se on hyvä sallia. Haistelemisen avulla koirat saavat tietoa toistensa sukupuolesta, iästä, tervey-

HUOLESTUNUT ILME. Korvat kääntyvät taaksepäin, silmät aukeavat suuremmiksi ja koira läähättää suupielet taakse vedettyinä. Myös vartalon hieman kyrry asento kertoo koiran tuntemasta huolesta. Koiran kokema pelko on sille todellista. Jos koira kieltäytyy liikkumasta tämän näköisenä, kysymys ei ole siitä, että se vain "haluaa olla hankala".

dentilasta ynnä muusta, eli se on osa niiden tutustumista.

Leikkiin kutsuminen tapahtuu niin, että koira laskee nopealla liikkeellä eturuumiinsa maahan. Samaan aikaan sen takaruumis on yhä seisoma-asennossa ja häntä heiluu kaikkein ylimpänä. Tämä ele kertoo toiselle koiralle myös sen, että leikkiä ehdottava koira on ystävällisessä ja vaarattomassa mielentilassa.

Jos koira tuntee olonsa uhatuksi, se alkaa lähettää varoitusmerkkejä. Jos varoitusmerkit eivät auta, koira lähettää niitä lisää, asteittain voimistaen. Esimerkiksi niskakarvojen kohomista voi seurata kulmahampaan näyttäminen, sitten murina. Koiran rankaiseminen vain pahentaa asiaa. Sen sijaan on syytä ottaa vakavasti koiran viesti, että se tarvitsee enemmän etäisyyttä kokemaansa uhkaan.

SUJUVA yhteiselämä ihmisen ja koiran kesken koostuu kahdesta osasta: koiran luottamuksesta ihmiseen ja osaavasta, palkitsemiseen perustuvasta koulutuksesta. Vanhat, perättömät uskomukset ovat onneksi alkaneet väistyä, kuten luulo, että koiran kouluttaminen edellyttäisi sen alistamista.

IHMISEN JA KOIRAN SUHDE

Koiran suhteessa ihmisperheeseensä on monia piirteitä, jotka periytyvät sen esisältä sudelta. Luonnonvaraisten susien käyttäytymistutkimus on osoittanut, että susilauma on perheyhteisö, jonka sisällä välit ovat hyvin sopuisat. Johtajapari eli alfanaaras ja -uros ovat useimpien muiden emo ja isä. Aikuistuvista jälkeläisistä osa jää laumaan ja osallistuu uusin pentujen hoitoon. Näihin suhteisiin perustuu lauman jäsenten luottamus toisiinsa. Se on myös yksi syy siihen, että susien normaaliin käyttäytymiseen ei kuulu lauman sisäisiä yhteenottoja.

Koska alfat ovat lauman kokeneimmat sudet, niiden aloitteet esimerkiksi metsästykseseen onnistuvat useammin kuin muiden. Muut ovat tottuneet seuraamaan niiden esimerkkiä, koska

sillä on ollut hyviä seurauksia. Tähän perustuu se, että myös koiran ja ihmisen suhde paranee, jos ihminen tekee aloitteita sellaisten asioiden tekemiseen yhdessä, joista koira pitää.

Koiran ja suden välillä on myös eroja. Suurin on se, että koira jää henkisesti osittain penuksi vielä aikuisenakin. Tästä johtuu, että koirat kaipaavat laumanjohtajaltaan hoivaa vielä enemmän kuin sudet.

Ihmisten yhteiskunnassa eläessään koiran on opittava yhtä ja toista sellaistaakin, mille ei ole vastinetta susien elämässä. Esimerkiksi vastaanulijoiden ohittaminen rauhallisesti, hihnassa käveleminen vetämättä ja monet muut arkielämän asiat on siksi opetettava koiralle. Koirien koulutuksesta kerrotaan tarkemmin sivuilla 26–27.

TOIMINNAN TARVE

Koirat ovat aktiivisia eläimiä, jotka tarvitsevat paljon tekemistä ja vaihtelua viihtykseen. Yksi hyvä keino järjestää koiran mielelle virikettä on uusien asioiden opettaminen palkitsemalla, samoin kuin jo tuttujen asioiden harjoittelu uusissa ympäristöissä. Näistä kerrotaan tarkemmin sivuilla 26–27.

Koiralle on myös tärkeää päästä toteuttamaan vähintään joitakin osia sille tärkeistä

käyttäytymistarpeesta, saalistuksesta. Koiran ei tarvitse päästä jahtaamaan oikeita eläimiä ollakseen onnellinen, mutta eräitä saalistuksen osa-alueita vastaavia puuhia se tarvitsee. Monille koirille erityisen tärkeitä ovat saalistuksen alku- ja loppupää: toisaalta hajuaistin avulla etsiminen, jonka kohteena voivat olla vaikka piilotetut makupalat, ja toisaalta pureskeleminen, johon sopivat hyvin vaikka puruluut. Näistä kerrotaan enemmän sivuilla 28–29 ja 34.

OLENNAISEN osan koiran viihtyvyydestä muodostaa se, että koira saa tarpeeksi tilaisuuksia toteuttaa lajityypillisiä toimintatarpeitaan. Näitä ovat muun muassa liikkuminen monenlaisissa ympäristöissä, paikkojen tutkiminen haistelemalla sekä vapaana juokseminen. Ulkoilua ja sen turvallisuutta käsitellään tarkemmin sivuilla 24–25.

10 KOIRAN HANKKIMINEN

Lue lisää ylijalostuksen haitoista Fiksun koiranostajan oppaasta osoitteessa sey.fi

TERVEYS ON yksi huomioon otettavista seikoista rodun valinnassa. Ulkonäköön keskittyneen jalostuksen seurauksena eräissä roduissa esiintyy terveysongelmia, jotka vaikeuttavat koiran elämää. Hyvin lyhytkuonoisilla roduilla, kuten kuvan ranskanbulldoggilla, esiintyy usein hengitysvaikeuksia. Toinen esimerkki on matalajalkaiset ja pitkäselkäiset rodut, joilla on tavallista enemmän selkävaivoja.

RODUN VALINTA

Koirarotujen välillä on suuria eroja muissakin ominaisuuksissa kuin ulkonäössä. Rotujen erilaisista taipumuksista, aktiivisuudesta ja muista käyttäytymispiirteistä on tärkeää ottaa perusteellisesti selvää, kun harkitaan koiran hankintaa ja valitaan rotua. Jokaisen rodun sisältä löytyy myös yksilöiden välisiä eroja, jotka ovat niin ikään tärkeä valintakriteeri.

Taipumuksiin vaikuttaa muun muassa se, millaisiin työtehtäviin eri rotuja on vuosisa-

tojen saatossa jalostettu. Tietyistä roduista on esimerkiksi kehitetty mahdollisimman herkästi haukkuvia. Jotkin koirarodut ovat huomattavasti aktiivisempia kuin toiset, jolloin koira tarvitsee erityisen paljon tekemistä. Joidenkin rotujen edustajat taas ovat erityisen riippuvaisia seurasta. Tällainen koira on totutettava yksinoloon erityisen huolellisesti ja asteittain.

Pitkään kokemukseen perustuvaa tietoa saa muun muassa eri rotujen rotujärjestöistä.

SILLOIN KUN koiran ruumiinrakenne vastaa alkuperäistä peruskoiraa, se saa usein elää ilman selkä-, nivel-, hengitystie- ynnä muita vaivoja. Päinvastoin kuin joskus uskotaan, sekarotuisuus ei silti automaattisesti tee koirasta tervettä. Jos jompikumpi koiran vanhemmista kuuluu rotuun, jolla on periytyviä terveysongelmia, tilannetta kannattaa tarkkailla sekarotuisellakin jälkeläisellä.

SEKAROTUISET KOIRAT

Sekarotuisia pidetään joskus vähempiarvoisina kuin rotukoiria. Todellisuudessa ne ovat yhtä oppiviaisia, seurallisia ja aitoja koiria kuin muutkin.

Sen sijaan siinä ajatuksessa, että sekarotuiset olisivat älykkäämpiä tai terveempiä kuin rotukoirat, on joissain tapauksissa hieman perääkin. Kun eläimen vanhemmat ovat toisilleen vain hyvin kaukaista sukua, eli yksilö on saanut vanhemmiltaan melko erilaiset perintötekijät, eläin on keskimäärin hiukan elinvoimaisempi, kuin jos sen vanhemmat olisivat läheistä sukua.

Sekarotuista pentua hankittaessa on hyvä muistaa, että kahden rotukoiran risteytyksestä ei välttämättä tule vanhempiensa tarkkaa välimuotoa. Pentueessa on usein laaja haitari erilaisia ominaisuuksia, ja jotkin pennut muistuttavat toista vanhempaansa enemmän kuin toista. Jos koiran vanhemmat edustavat keskenään kovin erilaisia rotuja, jälkeläisten aikuisvaiheen koko, ulkonäkö tai luonne voi eräissä tapauksissa olla yllättävänkin erilainen kuin kummankaan vanhemmista.

MISTÄ KOIRAN HANKKISI?

Pennun hankintaa harkittaessa on hyvä vieraillla useiden kasvattajien kodeissa jo pentujen ollessa pieniä tai jo ennen niiden syntymää, oli kyseessä sitten rotukoiran pentu tai sekarotuinen. Näin saa tilaisuuden vertailla eri kasvattajia toisiinsa ja varmistaa, että koirien hoito on asianmukaista.

Hyvän kasvattajan koirat ovat luotavaisia, puhtaita ja elävät monipuolisessa, virikkeellisessä kotiympäristössä. Jos kyseessä on rotukoira, hyvän kasvattajan pennut ovat normaalisti myös rekisteröityjä. Mikäli rotukoiran pennut eivät ole rekisteröityjä, syynä voi olla se, että kasvattaja on teettänyt emolla uudet

pennut liian pian edellisten jälkeen, mikä on haitaksi emon terveydelle.

Jos pennun ostoa harkitsevan ei anneta nähdä pennun emoa eikä kotia, epäilysten syytä herätää. Suomessakin esiintyy valitettavasti niin sanottua pentutehtailua, jossa pentuja tuotetaan huonoissa oloissa vain rahan takia. Tällaiset pennut ovat usein aikuisiälläkin sairaita ja pelokkaita. Kyseenalaisissa oloissa kasvatettua pentua ei pidä ostaa edes säälistä, koska siitä maksettu raha saa myyjän entistä todennäköisemmin jatkamaan toimintaansa. Sen sijaan kaikista epäilyttävistä pentukauppiaista kannattaa kertoa lähimmälle eläinsuojeluyhdistykselle.

VIIDEN VIIKON iässä pentu asuu vielä synnyinkodissaan eli kasvattajansa luona yhdessä emonsa ja sisarustensa kanssa. Hyvä kasvattaja järjestää sille tilaisuuksia saada turvallisesti virkeitä ja kosketusta ulkomaailmaan jo tässä iässä. Virikkeellisessä ympäristössä kasvaneista pennuista tulee keskimäärin rauhallisempia ja vähemmän pelokkaita kuin yksitoikkoisessa ympäristössä kasvaneista.

Lue lisää koiranhankinnasta
Fiksun koiranostajan oppaasta
osoitteessa sey.fi

UUTTA KOTIA etsiviä koiria on kaiken ikäisiä. Vaikka pennut ja nuoret koirat ovat koiran hankkijoiden suosiossa, myös aikuinen ja jopa vanha koira kiintyy uusiin ihmisiinsä ja uuteen kotiinsa yhtä voimakkaasti kuin pentukin. Aikuisen koiran on usein helpompi tottua uuteen kotiin, kuin mitä koirasta luopumaan joutuva, sitä ikävöivä entinen omistaja uskaltaa uskoa.

PENTU VAI AIKUINEN KOIRA?

Pennusta on yleensä selvästi enemmän työtä kuin aikuisesta koirasta. Pennun kanssa on harjoiteltava sisäsiisteyttä, kodin tavaroitten pureskelematta jättämistä ja muita arkielämän taitoja. Tarkempia tietoja näiden opettamisen tehokkaista ja eläinystävällisistä keinoista löytyy sivun 35 hoito-ohje- ja kirjavinkeistä.

Koiranpennut on usein tapana luovuttaa jo 8 viikon iässä. Koirien oman luontaisen käyttäytymisen kannalta se on aikaisin. Jos uudessa kodissa ei ole muita koiria ja jos pentu joutuisi jo alusta alkaen olemaan melko paljon yksin kotona, ja jos kasvattajan koti toisaalta on tilava ja sisältää hyvät ulkoilumahdollisuudet, voi hyvin kysyä kasvattajalta, olisiko hän valmis pitämään pentua vähän pidempään. Tällöin pentu ehtii saada paremmat eväät henkisen tasapainon kehittymiselle ja oppia enemmän koirien keskinäisen kanssakäymisen taitoja.

Tilanne on toinen, jos pentu joutuisi kasvattajan luona elämään virikeköyhää elämää

enimmäkseen sisätiloissa – ja jos uudella omistajalla puolestaan on paljon tilaisuuksia puuhailla pennun kanssa, pitää sitä mukanaan ja tavata sen kanssa tuttuja, terveitä, rokotettuja ja pentuystävällisiä aikuisia koiria. Tällöin on usein pennun oman edun mukaista siirtyä uuteen kotiin jo 8 viikon iässä. Pennulla on nimittäin vielä käynnissä kehitysvaihe, jossa se tarvitsee seurustelua muiden koirien kanssa ja uusissa paikoissa liikkumista. Silloin se oppii tulemaan toimeen toisten koirien kanssa ja suhtautumaan rauhallisesti uusiin paikkoihin.

Jos perheessä on entuudestaan kissa, kyseen tulee yleensä vain joko pentukoira (miellettään 8-viikkoinen tai vain vähän yli) tai sitten sellainen aikuinen koira, joka jo valmiiksi tulee toimeen kissojen kanssa. Useimmat aikuiset, kissoihin tottumattomat koirat näkevät kissan lähinnä jahdattavana saaliina, mikä on kissalle pelottavaa.

RESCUE-KOIRAT

Rescue-koirilla tarkoitetaan sellaisia koiria, jotka ovat aiemmin eläneet huonoissa oloissa ja päässeet sittemmin asianmukaiseen hoitoon tai uuteen kotiin. Osa niistä on suomalaista alkuperää, osa taas ulkomailta tuotuja kulkukoiria.

Rescue-koirat ovat usein vaativampia kuin tavallisista kodeista tulevat kodinvaihtajakoirat. Rescue-koirilla voi olla traumaattisia kokemuksia ja niistä johtuvia pelkotiloja, mistä voi seurata yllättäviä reaktioita arkielämän tilanteisiin. Myös niiden terveys voi olla keskimääräistä heikompi. Erityisesti ulkomailta tuotua rescue-

koiraa harkitsevan on aina ensin syytä kääntyä asiantuntijan puoleen ja keskustella siitä, onko ajatus omassa elämäntilanteessa realistinen.

Usein rescue-koirat sopivat parhaiten sellaisille kokeneille koiraihmisille, joita kiinnostaa ottaa projektikseen tällainen erityiskoira ja sen vähittäinen sopeuttaminen lemmikkikoiran elämään. Monien rescue-koirien kanssa pystyy ennemmin tai myöhemmin elämään aivan tavallista suomalaista koira-arkea. On kuitenkin hyvä olla jo alun alkaen selvillä siitä, että koira saattaa esimerkiksi pelkotilojensa takia tarvita pysyvästikin erityisjärjestelyjä.

AJATUS KOIRAN pelastamisesta voi tuntua houkuttelevalta, mutta se ei ole riittävä syy rescue-koiran ottamiseen. Koiran ottamista seuraaviin vuosiin voi sisältyä paljon haasteita. Siksi pärjäämisen eväiksi tarvitaan kokemusta koiran tuntemusten, tottumusten ja kokemusmaailman muokkaamisessa. Jos haluaa auttaa kodittomia ulkomaisia koiria, tehokas tapa on lahjoittaa rahaa niille järjestöille, jotka hoitavat näitä koiria kohdemaissa ja esimerkiksi steriloiivat ja rokottavat kulkukoiria.

YHDESSÄ nukkuminen on merkki siitä, että saman perheen koirat luottavat toisiinsa ja viihtyvät yhdessä sen sijaan, että ne vain sietäisivät toisiaan. Toisiinsa luottavien koirien näkee joskus olevan kosketuksissa toisiinsa myös heireillä, esimerkiksi lepävän lantio kumppanin lantiota vasten. Hyvä merkki luottamuksesta on myös se, että koirat pystyvät rentoutumaan ollessaan samassa huoneessa.

YKSI VAI USEAMPI KOIRA?

Vaikka koira saisi viettää paljonkin aikaa ihmisten kanssa, sen elämästä tulee rikkaampaa, jos sillä on kumppaninaan myös toinen koira tai koiria. Koiraseurassa voi tehdä sellaisia asioita, joita ihminen ei tee, kuten haistella maastoa yhdessä ja leikkiä juoksu- leikkejä. Koiraseuralaisesta on iloa myös silloin, jos koira joutuu jäämään kotiin ilman ihmisseuraa työpäivän ajaksi.

Koiran kiintyminen ihmiseen ei riipu siitä, onko seurana myös toinen koira tai koiria. Arkeen sujuvasti mahtuvalla koirien lukumäärällä on kuitenkin rajansa. Useimmissa kodeissa

tilanne alkaa olla haastava ja koirien omaakin elämää rajoittava, jos koiria on enemmän kuin kolme tai neljä.

Kaikki koirat eivät automaattisesti tule toimeen toisten koirien kanssa. Suuri vaikutus on sillä, onko koiralla pentuna ja nuorena ollut tarpeeksi tilaisuuksia olla tekemisissä ystävällisten koirien kanssa ja oppia koirien keskinäisen viestinnän vivahteet. Monet sellaisetkin koirat, jotka suhtautuvat vieraisiin koiriin epäluuloisesti, pystyvät silti ystävystymään uuden koiran kanssa, jos tutustuminen hoidetaan taitavasti ja asteittain.

MUKAVA nukkumapaikka on koirallekin tärkeä. Hyvä peti on pehmustettu alusta vedottomassa paikassa, jossa koira tietää saavansa olla rauhassa mutta ei kuitenkaan joudu olemaan kaukana ihmisistä.

TURVALLISUUDEN TUNNE

Uuteen kotiin saapuva koira on yleensä sitä hämmentyneempi, mitä nuorempa se vaihtaa kotia. Samaan aikaan kun perhe on uudesta pennusta innoissaan, pentu itse saattaa kaivata emoaan, sisaruksiaan ja tuttua maailmaansa. Aikuiselle koiralle muutto uuteen kotiin on yleensä helpompi, koska se on tottunut näkemään monenlaisia uusia paikkoja. Sekin kokee silti menettäneensä tutut ihmiset ja paikat. Siksi olisi hyvä, että uuden

pennun tai aikuisen koiran ei tarvitsisi vielä ensimmäisinä päivinä jäädä yksin. Kun uusi koti alkaa tuntua tutummalta, yksinolosta tulee helpompaa.

Kun koira lopulta aletaan jättää yksin kotiin, yksinoloa kannattaa harjoitella asteittain. Jos kyseessä on pentu tai aiemmin eroahdistusta osoittanut aikuinen, harjoitus aloitetaan alle minuutin poissaololla. Ihminen menee ovesta ulos ja tulee saman tien takaisin, jo ennen kuin

TUTTUIEN IHMIKSEN

läsnäolo on monille koirille tärkeä osa turvallisuuden tunnetta. Koirien riippuvaisuus seurasta on yksi syy niiden suosioon. Hyvä koiranomistaja järjestää arkielämän niin, että koiran ei tarvitse olla erossa ihmislaumastaan enemmän kuin on välttämätöntä.

koira on ehtinyt hätääntyä. Tätä toistetaan useita kertoja päivässä ja päivästä toiseen. Poissaoloa pidennetään vähitellen useisiin minuutteihin, sitten kymmeneen minuutteihin ja niin edelleen. Oleellista on tulla takaisin jo ennen kuin koira alkaa vinkua tai haukkua. Näin koira oppii mielellään yhdistämään ihmisen lähdön hänen paluuseensa ja kokee siksi tilanteen turvallisena.

Koiran pelkoja voi ehkäistä myös totuttamalla sen vähitellen ja pentuna niihin ulkomaailman asioihin, joita se tulee myöhemmin kohtaamaan. Ilotulituksen ääntä on saatavilla äänityksinä, joita voi soittaa kotona aluksi hil-

jaa ja vähitellen voimistaen. Näin koiran on helpompi suhtautua rauhallisemmin myös aitoon uudenvuoden ilotulitukseen, joka on monelle valmistelemattomalle koiralle kauhun aihe. Vastaavasti liikenteen ääniin, autossa matkustamiseen, hissillä kulkemiseen ja muihin ihmisyhteiskunnan ilmiöihin kannattaa totutella jo pienenä pentuna. Jos koira tulee uuteen kotiin vasta aikuisena eikä ole koskaan ollut esimerkiksi hississä, harjoittelun voi aloittaa syöttämällä sille makupaloja paikallaan olevassa hississä, ennen kuin sillä vielä mennään mihinkään.

KOIRAYKSILÖIDEN välillä on suuria eroja siinä, missä iässä ne oppivat sisäsiisteiksi. Siinä missä toiset ovat sisäsiistejä jo kolmikuisina, toisille sattuu vahinkoja vielä vuoden iässä. Osa eroista johtuu kasvuympäristöstä. Jos koira on päässyt pihalle jo syntymäkodissaan ja jos sen ei ole pentuna tarvinnut olla uudessa kodissaan yksin, sisäsiistiksi oppiminen on nopeampaa.

SISÄSIISTEYS

Pentu oppii sisäsiistiksi nopeimmin, jos se pääsee ulos aina heti sen jälkeen, kun se on syönyt tai herännyt. Luovutusikäinen pentu ei vielä pysty pidättelemään juuri lainkaan, ja pidätyskyky kehittyy vähitellen.

Sisäsiistiksi oppiminen perustuu sellaisten tilanteiden järjestämiseen, että tarpeentekohetkellään pentu on jo valmiiksi sellaisessa paikassa, kuten nurmikolla, jossa käymiseen ihminen haluaa sen oppivan. Kun pentu on tehnyt tarpeeksi monta kertaa tarpeensa tietynlaiselle alustalle, se alkaa kokea juuri sen olevan normaali tarpeentekopaikka.

Koirilla on myös luontainen taipumus pitää makuupaikkansa ja sen lähiympäristö puhtaana. Koira ei kuitenkaan tiedä, että ih-

miset haluavat koko asunnon lattian olevan tahraton. Siksi ihmisen on erikseen luotava pennulle tottumus ulos tapahtuvaan tarpeentekoon.

Nykyään on onneksi jo katoamassa se luulo, että jos pentu on tehnyt tarpeensa sisätiloissa, sen kuono pitäisi painaa lammikkoon tai jätöksiin. Tämä vähentää pennun luottamusta ihmisiin eikä nopeuta sisäsiisteyden oppimista. Pentu elää hetkessä eikä ymmärrä yhteyttä aiemman tarpeentekonsa ja senhetkisen ikävän kokemuksen välillä. Tällaistenkin omistajien koirat yleensä muuttuvat lopulta sisäsiisteiksi, mutta oppiminen tapahtuu silloin muista syistä ja näistä rangaistuksista huolimatta.

HYVÄ KEINO tunnistaa, luottavatko eri lajiset eläimet aidosti toisiinsa, on katsoa, käyttävätkö ne kanssakäymisessään oman lajinsa sosiaalisia eleitä. Tässä sekä koira että hevonen käyttäytyvät samaan tapaan kuin ne olisivat tutustumassa oman lajinsa edustajaan. Se osoittaa, että tämä koira on jo aiemmin elämässään tottunut olemaan rauhanomaisissa tekemisissä hevosten kanssa – ja vastaavasti tämä hevonen koirien kanssa.

TUTUSTUMINEN MUIHIN ELÄIMIIN

Parin viikon iässä koiranpentujen kehitys on edennyt vaiheeseen, jossa alkaa niin sanottu lajin omaksumisen kausi eli sosiaalistumisen herkkyyskausi. Sen aikana pentu omaksuu loppuiäkseen käsityksen siitä, minkä lajisten eläinten kanssa on mahdollista ystävystyä ja minkä lajisten ei.

Koiran luottamus toisiin koiriin sekä ihmisiin rakentuu juuri tämän kauden aikana saaduista mukavista yhdessäolon kokemuksista. Jos pentu saa tuona aikana seurustella esimerkiksi koiriin tottuneen kissan kanssa, se sisällyt-

tää kissatkin niihin eläinlajeihin, joiden kanssa voi ystävystyä.

Sosiaalistumisen herkkyyskausi jatkuu noin puolentoista kuukauden ikään. Sen jälkeen se hiipuu vähitellen ja päättyy kokonaan muuttaman kuukauden iässä. Esimerkiksi koiran ja kissan rauhanomainen rinnakkainelo edellyttää yleensä sitä, että kumpikin on tutustunut vastakkaiseen lajiin jo ennen tämän kauden päättymistä. Vain hyvin harvat yksilöt pystyvät aitoihin lajien välisiin ystävyyssuhteisiin ilman varhaisen pentuajan kokemusta.

KOIRALLA ON aina oltava saatavilla juomavettä. Vesi vaihdetaan uuteen vähintään kerran päivässä. Riittävä veden saanti on tärkeää muun muassa munuaisten terveydelle.

RUOKINTA

Kaupoissa myytävät valmisruoat ovat yleisin ja helpoin vaihtoehto koiran ruokintaan. Sopiva ruoka valitaan koiran iän, koon ja aktiivisuuden mukaan.

Itse tehty koiranruoka vaatii enemmän asiantuntemusta, jotta ruoassa on riittävästi kaikkia koiran tarvitsemia vitamiineja, aminohappoja ja niin edelleen. Kotitekoinen koiranruoka tarkoittaa nimenomaan koiran ravinnontarvetta silmällä pitäen suunniteltua ruokaa. Pelkistä ihmisten ruoan tähteistä koostuva ravinto ei sellaisenaan ole terveellistä.

Raakaruokinta eli barffaus on toinen pidemmälle ehtinyttä harrastuneisuutta vaativa ruokinnan laji. Raakoina myös luut ovat koiralle turvallisia, mutta liian paljon luita sisältävä ruoka aiheuttaa helposti ummetusta. Muiltakin osin raakaruokinta on terveellistä vain silloin, kun omistajalla on riittävän yksityiskohtaiset tiedot koiran ravinnontarpeesta.

Koiralle voi halutessaan ajoittain antaa pieniä määriä eräitä ihmistenkin ruokia, kuten kypsennettyä riisiä, lihaa tai kalaa ilman voimakkaita mausteita. Niitä ei kuitenkaan

KUIVATUSTA nahasta tehdyt puruluut ovat hyvä ja turvallinen tapa tyydyttää pureskelun tarve. Samalla ne vähentävät hammaskiven muodostusta. Jos koiralle annetaan oikeita eläinten luita, ne eivät saa olla kypsennettyjä (esimerkiksi ihmisten ruoantähteitä), koska kuumuus haurastuttaa luut säröileviksi. Pureskeltaessa irtoavat luunsäleät voivat olla hengenvaarallisia päätyessään koiran suolistoon.

kannata antaa suoraan ruokapöydästä tai muista sellaisista paikoista, joista koiran ei haluta oppivan oma-aloitteisesti kerjäämään ruokaa.

Eräät ihmisen ruoat ovat koiran terveydelle siinä määrin vaarallisia, että niitä ei pidä antaa edes pieninä määrinä. Näitä ovat muun muassa suklaa, ksylitoli, sipuli, alkoholi ja kahvi. Koirat itse eivät tiedä näitä vaaroja eivätkä osaa vaistomaisesti varoa vääranlaisia ruokia.

Monet koirat ovat myös laktoosi-intolerantteja, eli tavallinen maito ei sovi niille. Vaikka monet koirat pitävät maidon mausta, ne eivät ymmärrä sen yhteyttä myöhempiin vatsavaivoihin. Riskinsä on myös niissä hedel-

missä, joissa on kookas kivi eli siemen, kuten avokadossa tai persikassa. Jotkin koirat pitävät tällaisten hedelmien mausta, mutta hedelmän kivi voi juuttua koiran kurkkuun.

Ruokinnassa tärkeää on laadun lisäksi määrä. Lihavuus on yksi yleisimpiä koirien terveysongelmien syitä. Jos koira on alkanut tanakoitua, on kaikille osapuolille helpointa ryhtyä toimeen jo ennen kuin tilanne ehtii pahentua. Ruoka-annosten asteittainen pienentäminen, ruoan vaihtaminen vähemmän aktiivisille koirille tarkoitettuihin valmisruokiin, herkkujen vaihtaminen vähärasvaisempiin ja liikunnan lisääminen ovat tehokkaita keinoja painonhallintaan.

PENNUN ensimmäinen eläinlääkärikäynti rokotuksia varten ajoitetaan siihen, kun pentu on 12 viikon ikäinen. Sen jälkeen tarvitaan tehosterokotus 16 viikon iässä ja myöhemmin joko vuoden tai kolmen vuoden välein, otetuista rokotuksista riippuen. Eläinlääkärikäynnillä tarkastetaan myös koiran yleinen terveydentila, muun muassa silmät.

ROKOTUKSET JA TERVEYS

Koirilla esiintyy tarttuvia tauteja, joista kaikkiin ei ole parannuskeinoja. Siksi kaikki koirat tarvitsevat rokotuksia. Rokotusten saamiseksi omistajan on varattava aika eläinlääkäriin. Kustannukset rokotuksista kuuluvat niin ikään omistajan maksettaviksi. Ennen rokotusta koira tarvitsee matolääkityksen, jonka saa apteekista ilman reseptiä.

Kaikki koirat tulisi rokottaa penikkatauti, tarttuvaa maksatulehdusta ja parvovirusta vastaan. Lisäksi tarvitaan rabies- eli raivotautirokotus erityisesti niille koirille, jotka voivat joutua tekemisiin luonnonvaraisten nisäkkäiden kanssa tai joiden kanssa matkustetaan ulkomaille. Kennelyskärokotus tarvitaan niille koirille, jotka tapaavat paljon muita koiria

esimerkiksi koirapuistoissa, harrastuksissa tai näyttelyissä.

Jos koiralla ei ole tarkoitus teettää pentuja, kannattaa sen kastroitiota tai sterilisaatiota harkita. Sen lisäksi, että leikkauttaminen estää ei-toivottujen pentujen syntymisen, siitä on etua myös koiran terveydelle. Kastroiduilla uroksilla on vanhoina vähemmän eturauhasvaivoja kuin kastroimattomilla. Steriloidut nartut välttävät kohtutulehdukselta, joka voi olla koiralle hengenvaarallinen. Lisäksi nisäkasvainten riski pienenee, kun narttu sterilisoidaan nuorena, erityisesti jos se tehdään ennen ensimmäistä kiimaa. Joissain tapauksissa leikkauksen haitat voivat ylittää sen tuomat edut, joten asiasta kannattaa keskustella eläinlääkärin kanssa.

TUUHEATURKKISET

koirat, kuten esimerkiksi suomenlapinkoira, tarvitsevat säännöllistä turkin hoitoa välttyäkseen takkuuntumiselta. Vaikka turkki olisi päältäpäin siistin näköinen, takkujen syntyminen on ehkäistävä myös karvojen juuressa eli pohjavillassa. Kookkaat takut aiheuttavat koiralle kipua ihon kiristyessä.

KYNNET, HAMPAAT JA TURKKI

Kynsien leikkaaminen ehkäisee niiden liikakasvua ja säästää varpaiden vääntymiseltä kivuliaisiin asentoihin. Hampaiden puhdistaminen vähentää hammaskiveä ja ientulehduksia sekä parantaa hengityksen hajua. Kaikki paitsi aivan lyhytkarvaisimmat koirat tarvitsevat myös turkin hoitoa, jotta turkki ei takkuunnu.

Koira kannattaa totuttaa hoitotoimiin jo pentuna. Tilanne järjestetään leppoisaksi ja miellyttäväksi, ja samalla voi antaa pieniä makupaloja. Kammalla tai harjalla käydään läpi kaikki ruumiinosat, myös häntä. Hampaiden hoitoon totutellaan avaamalla pennun suu lempeästi ja laittamalla hampaisiin koirien hyvänmakuista hammastahnaa. Kynsien leik-

kaamisen harjoittelun voi aloittaa sillä, että pennun kynsiä vain kosketetaan kynsisakilla ja samalla hetkellä sille annetaan pieni makupala. Vähitellen siirrytään siihen, että kynnen kärjestä napsaistaan pieni pala sakilla.

Hoitotoimien aikana on muistettava, että kipu on koiralle yhtä todellinen tunne kuin meillekin. Paksun tai takkuuntuvan turkin käsittelyssä on oltava erityisen hellävarainen, jotta ei tulisi kivuliaasti kiskoneeksi koiraa karvanjuurista. Kynsiä leikatessa on varottava osumasta kynnen sisällä kulkevaan verisuoneen, koska sen vahingoittumiseen liittyy voimakas kipu. Verisuonen sijainnin näkee helpoimmin vaaleasta kynnestä.

VALJAAT OVAT terveellisempi ja turvallisempi ulkoiluväline kuin kaulapanta etenkin, jos koira pyrkii vetämään hihnassa. Myös omistajan liukastuessa tai kaatuessa valjaat jakavat äkkikäisyn tasaisemmin eri lihasryhmille kuin panta, joka kohdistaa nykäisyn lähinnä niskalihaksiin. Valjaat on valittava huolellisesti koiran ruumiinrakenteen mukaan, jotta esimerkiksi liian alhaalla sijaitseva rinnan poikki kulkeva vyö ei rajoittaisi etujalkojen liikeratoja.

ULKOILU JA MUKANA KULKEMINEN

Uusien paikkojen tutkiminen ja monenlaisissa ympäristöissä liikkuminen lisäävät koiran viihtyvyyttä. Lenkeistä tulee koiralle kiinnostavampia, jos eri päivinä kuljetaan eri reittejä.

Parasta ulkoilua koiralle on sellainen, johon sisältyy muutakin kuin omistajan vieressä hihnassa kävelemistä. Paikoissa, joissa koiraa ei voi pitää turvallisesti vapaana, liikkumatilaa voi lisätä pitämällä koiraa pitkässä liinassa tai itsestään kelaautuvassa flexi-hihnassa. Tällöin on

tarkkailtava muita tielläliikkujia, jotta ei aiheuta vaaratilanteita. Liina tai pitkä hihna on usein turvallisempi kuin flexi, joka vaatii enemmän tarkkaavaisuutta ja taitoa erityisesti silloin, jos koira säntää äkillisesti johonkin.

Ulkoilu on useimmille koirille ainoa tilaisuus päästä tekemään tarpeensa. Siksi onkin suositeltavaa, että yötä lukuun ottamatta koira pääsisi ulos vähintään kuuden tunnin välein. Koiraa ei kuitenkaan ole turvallista jättää yksin muiden ihmisten olottuville, kuten kaupan

MONET KOIRAT pitävät vedestä. Kesäkuumalla vesi myös viilentää mukavasti. Koiran on kuitenkin saatava valita itse, meneekö se veteen ja kuinka syvälle. Jotkin koirat haluavat vain kahlata rantavedessä. Toisin kuin joskus luullaan, on olemassa niitäkin koiria, jotka eivät osaa uida.

ulkopuolelle. Toisinaan sattuu tapauksia, joissa koira tällaisessa tilanteessa katoaa.

Koira kannattaa jo pentuna totuttaa kulkemaan mukana autossa ja joukkoliikenteessä. Silloin sitä on helpompi pitää mukana jatkosakin. Lämpimällä säällä koiraa ei kuitenkaan saa jättää yksin autoon. Vaikka ikkunan jättäisi raolleen, lämpötila auton sisällä nousee kesällä yllättävän korkeaksi ja aiheuttaa nopeasti lämpöhalvauksen.

Koirat kestävät kuumuutta huonommin kuin ihmiset muun muassa siksi, että niillä ei ole hikirauhasia. Koirat haihduttavat ylimääräisen lämmön ruumiistaan lähinnä kielen kautta,

mikä ei ole kovin tehokasta edes läähättämällä. Ylipainoisille, lyhytkuonoisille tai paksuturkkisille koirille tulee kesällä tukala olo helpommin kuin muille. Jos sisällä asunnossa on kesäisin kovin lämmin, ilmastointilaitte on tehokkaampi keino ilman viilentämiseen kuin pelkkä tuuletin.

Talvipakkasilla lyhytkarvaiset koirat palelevat helposti. Lyhytkarvaisuutta on monenlaista. Joillain melko lyhytkarvaisen näköisillä roduilla on tuuhea ja lämmin pohjavilla, toisilla ei. Jos koira tärisee talvella ulkoillessaan, on aiheellista lähteä lemmikkieläinliikkeeseen katselemaan sille sopivaa koirien takkia.

KOULUTUKSEN TULOKSISTA käytetään usein termiä tottelevaisuus. Se on kuitenkin terminä jos-sain määrin harhaanjohtava. Koira itse ei miellä toimintaa tottelemisena, vaan tottumuksina. Kun koira esimerkiksi on opetettu herkkupalojen avulla yhdistämään makuulle meno ja sana *maahan* toisiinsa, seuraava askel on toistaa harjoitusta erilaisissa paikoissa ja tilanteissa. Toistojen ansiosta tottumuksista tulee toinen luonto: koirasta alkaa tuntua itsestään selvältä, että tiettyyn sanaan reagoidaan tietyllä liikkeellä.

KOULUTUS

Ihmisten yhteiskunnassa elämiseen sisältyy monia asioita, joita koira ei luonnostaan osaa. Koira ei esimerkiksi tiedä, että ihminen haluaisi koiran huolehtivan siitä, että talutushihna pysyy ulkoilun aikana löysänä eikä kireänä. Koira ei myöskään ymmärrä puhetta, vaan yksittäisten sanojen merkitykset on opetettava sille erikseen.

Koiran kouluttaminen sujuvaa arkea varten on ennen kaikkea toivotunlaisiin tottumuksiin

ohjaamista. Palkitseminen on siinä tehokkain keino. Esimerkiksi hihnassa vetämättä kävelemisen oppiminen onnistuu parhaiten sillä, että koiraa palkitaan niistä hetkistä, jolloin hihna on löysänä. Palkinnon ei tarvitse olla herkkupala, vaan sen asian toteuttaminen, jota koira sillä hetkellä haluaa. Hihnassa kävelemisen tapauksessa koira haluaa mennä eteenpäin. Omistaja siis palkitsee koiran hihnan löysyydestä sillä, että hän lähtee liikkeelle juuri sillä hetkellä, kun

higna löystyy. Jos higna taas kiristyy, omistaja pysähtyy. Näin koira oppii, että se pääsee etene- mään vain huolehtimalla hihnan löysyydestä.

Ei-sanankin voi opettaa koiralle oikea- aikaisen palkitsemisen avulla. Silloin se opetetaan koiralle pysähtymismerkkinä. Koira palkitaan siitä, että sanan *ei* kuullessaan se keskeyttää vä- littömästi sen, mitä on sillä hetkellä tekemässä.

Luoksetulo kutsuttaessa on yksi niistä asi- oista, joita kannattaa harjoitella paljon, jotta sen saa toimimaan luotettavasti. Kuten kaikkia muitakin koiralle opetettuja sanoja, *tule-* tai *tänne*-sanaa kannattaa harjoitella monissa eri

paikoissa, jotta koira mieltää, että sanan merki- tys on sama kaikkialla. Paikat valitaan niin, että ympäristön häiriötekijöitä ja houkutusia on vähitellen yhä enemmän, mutta kuitenkin niin, että koira malttaa vielä keskittyä omistajaan ja harjoitukseen.

Onnistuneeseen koulutukseen tarvitaan taitoa silloinkin, kun se tehdään palkitsemalla. Omistajan on osattava ajoittaa palkinto oikein ja ymmärrettävä, millä tavoin mielle yhtymien ja tottumusten syntyminen tapahtuu koiran mielessä. Lisätiedon lähteitä koulutuksen avuk- si löytyy sivulta 35.

TUTUN perheenjäsenen tervehti- minen nostamalla etujalat tämän päälle on osa susien ja koirien luontaista käyttäytymistä. Koira ei synnynnäisesti tiedä, että useim- mat ihmiset eivät halua sitä. Koi- ran voi kuitenkin opettaa tervehti- mään toisinkin. Kun koira hyppii ihmistä vasten etutassut korkealla, kannattaa odottaa hetkeä jolloin kaikki neljä jalkaa ovat maassa ja vastata koiran tervehdykseen juu- ri sillä hetkellä. Vastaavasti koiran voi jättää huomiotta kääntämällä selkensä ja kävelemällä pois päin niinä hetkinä, kun se hyppii.

KOIRAT TARVITSEVAT leluja muuhunkin kuin leikkimiseen. Tavaroiden repiminen, riepotteleminen ja kanniskeleminen kuuluvat useimpien koirien käyttäytymistarpeisiin. Ne juontavat juurensa koiran esi-isän suden saalistuskäyttäytymisen loppuvaiheeseen, jossa saalista jo paloitellaan ja palasia siirretään sivummalle rauhassa syötäväiksi. Käyttäytymistarpeilla tarkoitetaan niitä osia lajityypillisestä käyttäytymisestä, joita eläimen on päästävä tekemään, jotta sen aivot saisivat normaalin määrän mielihyvökokemuksia.

LELUT, LEIKIT JA VIRIKKEET

Koira jää aikuisenakin henkisesti osittain pentumaiseksi. Siksi monet aikuisetkin koirat innostuvat leikkimään. Jotkin rodot ja yksilöt pitävät erityisesti juoksuleikeistä, toiset taas tavaroilla leikkimisestä ja monet molemmista. Seurallisina eläiminä koirat

yleensä myös leikkivät mieluiten yhdessä, joko toisten koirien tai ihmisten kanssa.

Jotkin leikit ovat kuitenkin koiralle niin kiihdyttäviä, että koira saattaa kehittää eräänlaisen riippuvuuden leikin aikana kokemaansa adrenaliiniryöpsähdykseen. Tästä on kysymys

niillä koirilla, joista tulee ”pallohulluja”, eli ne pyytävät ihmistä heittämään palloa tai keppiä yhä uudestaan. Ahkera heittoleikkien harrastaminen tällaisen koiran kanssa kasvattaa vähitellen sen elimistön adrenaliinintuotantokykyä, jolloin koirasta voi tulla tarpeettoman helposti kiihtyvä muissakin tilanteissa. Silloin on parempi houkutella koira mieluummin tekemään jotakin, mikä vaatii rauhallista keskittymistä.

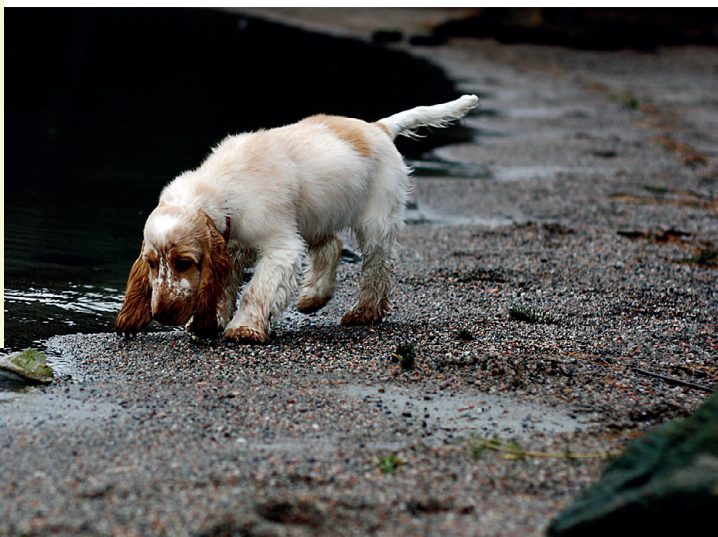
Kaikille koirille hyvin sopiva rauhallinen keskittymistehtävä on pienten piilotettujen herkkupalojen etsiminen, sisätiloissa tai ulkona. Koiran voi myös opettaa seuraamaan maastossa jälkeä tai vaikka harvakseltaan siroteltu-

jen pienten herkkupalojen jonoa, jonka päästä löytyy suurempi herkku.

Myös pureskeleminen on useimmille koirille tärkeää. Pureskelemisellä on koiraan myös rauhoittava vaikutus, mistä syystä puruluita tai vastaavia on hyvä olla aina saatavilla.

Joillakin roduilla on lisäksi säilynyt muita rotuja voimakkaammin eräitä osia susien luontaisesta saalistus- ja saaliin käsittelytoiminnoista. Esimerkiksi vinttikoirat saavat tästä syystä erityisen voimakasta mielihyvää juoksemisesta, terrierit taas repimisestä. Sitä varten niille voi esimerkiksi paketoida herkkupaloja tyhjiin pahvirasioihin. Osa koirista kaipaa tilaisuuksia myös maan kaivamiseen.

YMPÄRISTÖN tutkiminen nuuhkimalla on yksi koiran käyttäytymistarpeista. Metsissä ja muissa luonnonympäristöissä koirat viihtyvät osaksi juuri sen takia, että niissä on tarjolla erilainen ja rikkaampi tuoksumailma kuin kaupunkiympäristöissä. Tutuissakin paikoissa on uutta nuuhkittavaa aina, kun niihin on ilmestynyt toisten koirien tai muiden eläinten hajuja.

AGILITY ON monien koirien ja omistajien suosima harrastus. Ahkeraan agilyssä käymiseen liittyy kuitenkin eräitä terveysriskejä. Jos koira tekee usein korkeita hyppyjä, niiden alastulot voivat pitkän päälle rasittaa niveliä. Joillekin koirille kehittyy siksi pitkään jatkuneen agilyharrastuksen seurauksena ongelmia muun muassa ranneniveliin.

HARRASTUKSET

Koirille ja niiden omistajille on etenkin kaupungeissa tarjolla monia erilaisia järjestettyjä harrastuksia. Harrastuksissa käyminen ei ole koiran hyvinvoinnille välttämätöntä, mutta jos sekä koira että omistaja viihtyvät harrastuksessa, se tuo lisää iloa elämään.

Harrastuksen valintaan vaikuttavat sekä koiran rotu että yksilöllinen luonne. Esimerkiksi ketteryyttä vaativat lajit voivat olla vaikeita ja riskialttiitakin sellaisille koirille, joilla

on kovin raskas ruumiinrakenne tai lyhyet jalat.

Koiran oma innostuneisuus on yksi hyvä mittari sille, onko harrastus kyseiselle koiralle sopiva. Se ei kuitenkaan kerro koko totuutta. Hauskoistakin harrastuksista voi kiihtyä liikaa, jos koiralla ei ole harrastuskertojen välissä tarpeeksi palautumispäiviä. Silloin koiran elimistö on jatkuvasti pienessä stressitilassa. Koira saattaa myös alkaa reagoida arkielämän tapahtumiin tai ääniin tavallista herkemmin.

ROTUJEN VÄLILLÄ on suuria eroja siinä, miten herkästi koira haukkuu. Jos koira haukkuu pitkiä aikoja yhteen menoon ilman näkyvää syytä, koiran ongelmana voi olla tekemisen puute. Herkkähaukkuiset koirat reagoivat usein pitkästy miseenkin haukkumisella.

HAUKKUMINEN

Koiran haukkuminen juontaa juurensa susien käyttämään lyhyeen varoitus- tai ilmoitushaukahdukseen. Siksi haukkuminen liittyy usein niihin tilanteisiin, joissa koira kokee jonkin asian epäilyttävänä tai pelottavana.

Ulkona vastaantuleville koirille haukkuminen johtuu usein siitä, että koira kokee ne mahdollisina uhkina. Koira ei ehkä ole pentuna saanut tarpeeksi tilaisuuksia seurustella ystävällisten koirien kanssa, jotta se olisi oppinut luottamaan vieraisiin koiriin. Sillä voi myös olla muistoissaan pelottava kokemus joutumisesta toisen koiran hyökkäyksen kohteeksi. Vastaantuleville koirille haukkumista pitää usein yllä

myös se, että moni koira oppii pitämään sitä toimivana ratkaisuna. Etenkin jos koira itse on kookas, se huomaa pian, että haukkumalla se saa vastaantulijan väistymään eli oman pelkonsa vähenemään. Pelkotilojen lieventämisestä kerrotaan tarkemmin sivuilla 32–33.

Jotkin koirat oppivat haukkumaan myös saadakseen omistajansa huomiota. Koira voi kaivata seuraa niin paljon, että kielteinenkin huomio on sen mielestä parempi kuin ei mitään. Tällaisissa tapauksissa ratkaisuna on koiran jättäminen huomiotta silloin, kun se haukkuu, ja vastaavasti sille jutteleminen ja raputteleminen heti, kun se tulee hakemaan huomiota haukkumatta.

AGGRESSIIVISUUDEN takana on usein pelko. Kytkettynä ollessaan koira reagoi samaan pelon aiheuttajaan usein jonkin verran voimakkaammin kuin vapaana ollessaan, koska sen pelokkuutta lisää tieto, että sillä ei ole mahdollisuutta paeta tilanteesta.

PELKOTILAT

Koiran pelot jäävät toisinaan ihmisiltä huomaamatta. Koiran saatetaan ajatella vain ”haluavan olla hankala”, jos se ei uskalla mennä johonkin. Koiran pelon voimakkuutta myös aliarvioidaan usein. Pelko on yksi perustunteista, jotka ovat voimakkaita ja monelta osin samantyyppisiä niin ihmisillä kuin monilla muillakin eläimillä.

Vastaantuleville koirille haukkuminen on yksi yleisimmistä koiran pelon ilmenemismuodoista. Kuten kaikessa pelottaviin asioihin totutuksessa, myös tässä tapauksessa tehokkain

ratkaisu on vähittäinen totuttaminen. Koira viedään hallitusti sellaisiin tilanteisiin, joissa se voi ohittaa muita koiria niin kaukaa, että se ei vielä hauku. Samalla sitä palkitaan haukkumattomuudesta esimerkiksi pienillä makupalloilla. Vähitellen aletaan ohittaa muita koiria lähempää. Tarvittaessa omistaja voi asettua oman ja vieraan koiran väliin turvallisuudentunteen lisäämiseksi.

Onnistumisen avain on siinä, että koira ei viedä niin lähelle, että sitä alkaisi pelottaa ja se alkaisi haukkua. Sen sijaan muutos yhä lähem-

HÄNNÄN HEILUTUS

tulkitaan joskus väärin. Se ei aina tarkoita iloisuutta. Koira voi heiluttaa häntäänsä myös ollessaan hermostunut tai huolestunut. Kuvan koira on näyttelyssä, ja näyttelyihin tottumattomana se kokee olonsa varovaiseksi.

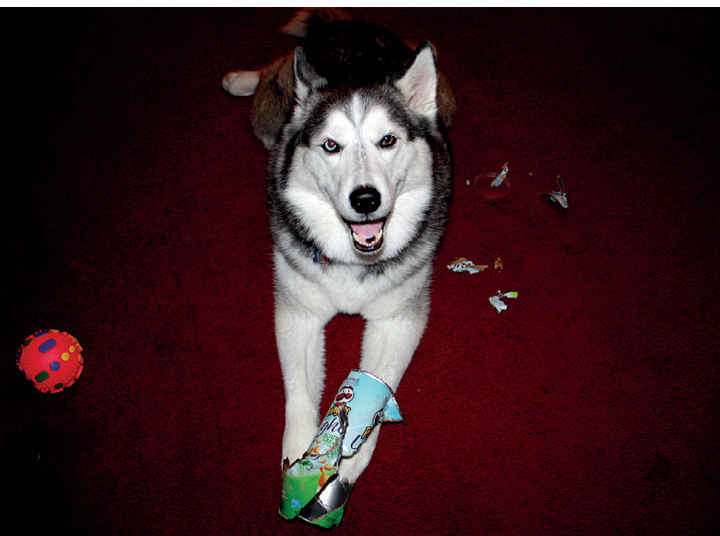

pää ohittamiseen tapahtuu asteittain viikkojen ja kuukausien mittaan.

Sama vähittäinen totuttaminen pätee kaikista muistakin pelkotiloista pääsemeen. Kun pelon kohdetta saa katsella turvallisesta tilanteesta käsin tarpeeksi kaukaa ja tarpeeksi usein, koira alkaa vähitellen itse pystyä lähestymään kohdetta ilman, että sitä pelottaa.

Yleisin koirien pelkojen hallinnassa esiintyvä virhe on koiran vieminen vastoin tahtoaan tilanteeseen, jossa se pelkää. Moni luulee, että tämä auttaisi koira voittamaan pelkonsa.

Todellisuudessa se lähes aina voimistaa pelkoa entisestään. Uskomus tämän keinon toimivuudesta perustuu siihen, että ylivoimaiseen tilanteeseen ilman ulospääsyä joutuneen eläimen valtaa ennemmin tai myöhemmin niin sanottu reaktioupumus. Tässä vaiheessa koira ei enää ilmaise pelkoaan ulkonaisella käyttäytymisellään. Sen sydän hakkaa silti yhtä hurjasti kuin ennenkin, ja pelon tunne on yhä voimakkaana sen mielessä. Todellinen ratkaisu koiran pelkoihin on siksi vähittäinen, turvalliselta tuntuva aito totuttaminen eikä pelkän ulkoisen reaktion muuttaminen.

ESINEIDEN tuoksu vaikuttaa osaltaan siihen, kuinka houkuttelevaa pureskeltavaa ne ovat. Ruoan tuoksuiset tavarat, kuten tyhjä sipsitölkki, ovat luonnollisesti puoleensavettäviä. Jos koira ei ole kovin kiinnostunut puruluista, niistäkin voi tehdä houkuttelevampia sivelemällä niiden pintaan jotakin hyvää makua.

TAVAROIDEN PURESKELEMINEN

Pureskeleminen on osa koiran luontaista käyttäytymistä. Maailmaansa tutkivat pennut pureskelevat kaikkea, mutta myös aikuinen koira tarvitsee tilaisuuksia pureskeleluun. Sillä on rauhoittava ja mielialaa kohottava vaikutus.

Jos koira pureskelee tavaroita ollessaan yksin kotona, syynä voi olla sekä tekemisen puute että koiran yritys lievittää epävarmuuden tunnettaan. Koirahan ei tiedä, että omistaja haluaisi tavaroiden olevan mieluummin ehjiä. Koira ei myöskään osaa yhdistää kotiin palaavan omistajan ärtymistä siihen, mitä se itse on tehnyt kymmeniä minutteja tai peräti tunteja

aikaisemmin, mikä koiran ajantajulla on kaukana menneisyydessä. Jos koira reagoi omistajan paluuseen lepyttelemällä tätä häntä heiluen ja korvat takana, moni luulee sen häpeävän tekoaan. Tosiasiassa koira havaitsee ihmisen lievänkin ärtymyksen merkit ja yrittää saada tämän rauhoittumaan – ilman, että koiralla olisi aavistustakaan, mistä syystä omistaja on ärtynyt.

Ratkaisuna tavaroiden pureskeluun koira tarvitsee tarpeeksi houkuttelevaa sallittua pureskeltavaa, kuten puruluuita. Arvokkaat esineet on viisasta pitää poissa koiran ulottuvilta, jos on syytä olettaa, että se saattaa yrittää pureskella niitä.

TIETOA KOIRAN HOIDOSTA:

Kattavat ohjeet koiran ruokinnasta ja terveydenhoidosta sekä muuta jokaiselle koiranomistajalle hyödyllistä tietoa löytyy Suomen Kennelliiton sivuilta kennelliitto.fi/koirat

KIRJOJA:

Tuire Kaimio: *Pennun kasvatus* (WSOY 2002) ja *Koirien käyttäytyminen* (WSOY 2007). Perusteellisia tietopaketteja koiran ymmärtämiseen ja sen käyttäytymisen ohjaamiseen.

Helena Telkänranta: *Millaista on olla eläin?* (SKS 2015). Läpileikkaus siihen, mitä tiede tällä hetkellä tietää eläinten älykkyydestä, tunne-elämästä ja kokemusmaailmasta.

APUA KOIRAN KÄYTTÄYTYMISONGELMIIN:

Jos ongelmatilanteessa kääntyy ammattimaisen koirankouluttajan puoleen, kannattaa käyttää Suomen Eläintenkouluttajat ry:n hyväksymiä kouluttajia. Alalla liikkuu myös sellaisia kouluttajia, joiden menetelmiin sisältyy väkivaltaa ja muita sellaisia keinoja, jotka voivat pahentaa ongelmaa. Hyväksytyjen kouluttajien luettelo löytyy sivulta elaintenkouluttajat.com/kouluttajat

Koska kouluttajat toimivat itsenäisinä yrittäjinä, heillä ei ole mahdollisuutta antaa ilmaiseuvontaa puhelimitse. Sen sijaan näiltä ammattilaisilta saa maksua vastaan asiantuntevaa koulutusohjausta käytännössä.

Lue vastuullisesta koiran hankkimisesta sivulta Halpakoira.fi

SEY
SUOMEN ELÄINSUOJELU

SEY Suomen eläinsuojelu
puh. 0207 528 420, sey@sey.fi, sey.fi

